

ajánló: KACZY KÖNYV

ajánlás ideje: 1967.

TART.: SZOLGÁLATI CSELEDKÖNYV.

47 lap

FOLYÓ IRÁNY MŰTARTÓ: SOMOGYISÉK

SERIALIZÁCIÓ:

XVII

XVIII

LELTÁRSZÁM:

HALASPACK RT.

67.45.1

A kiállítási jegyzék száma 23/888

A könyv ára { bélyeg 15 kr | összesen 25 kr.
nyomtatási díj . 10 kr

Szolgálati { cseléd } könyv.

(Folyó számmal ellátott 48 oldallal.)

Bence Imre számára.
 Született Mészáros községben,
Csepregi járásban,
Veszprém megyében, (kerületben stb.)
Magyar országban.
 Illetékes Magyar községben,
Csepregi járásban,
Veszprém megyében, kerületben,
Magyar országban.

Kiadatott a Csepregi hivatal által.
 1888 évi Január hó 27 n.

Csepregi
Mező

Személyleírás.

Születési év 1864
Vallása R. kath.
Termete hölgy
Arcza hosszú
Szeme szürkés
Szemöldöke szőke
Orra keskeny
Szája
Fogai épek
Szakálla
Különös ismertető jelei
Sajátkezü aláírása

E cselédkönyv a következő okmányok alapján
állíttatott ki:

76/888 sz. községi biranyivány
alaján.

KIVONAT

a cseléd és gazda közötti viszonyt szabályozó
1876-ki XIII. törvénycikkelyből.

I. FEJEZET.

A cselédekre vonatkozó általános intézkedések.

1. §.

A cseléd és gazda közötti viszony a két fél között közös megegyezéssel létrejött írás- vagy szóbeli szolgálati szerződésen alapul.

Az, ki magát szerződésileg bizonyos háztartási vagy gazdaság körüli személyes és folytonos szolgálatoknak legalább is egy havi időtartamon át bérért való teljesítésére kötelezi, cselédnek,

az pedig, ki a szolgálati szerződésnél fogva a cseléd bérét kiszolgáltatni köteles, gazdának neveztetik.

2. §.

A cseléd, a fentebbiek alapján történt szolgálatba való lépésével a gazda, illetőleg családja háznépének tagjává válik, miből mindkét félre nézve a pusztán anyagi kötelezettségeken túlmenő, a jelen törvényben körülírt viszonyos jogok és kötelezettségek támadnak.

3. §.

Nem tekintethetnek cselédnek:

a) azok, kik tudományos előkészültséget s általában magasb műveltséget feltételező, habár folytonossággal tartó szolgálatokat teljesítenek;

b) azok, kik személyes és bizonyos időre folytonos, de nem háztartási vagy gazdasági szolgálatra vannak lekötelve, mint például kereskedő és iparos-segédek, tanoncok, gyári és iparos munkások stb; végre

c) azok, kik háztartási és gazdasági teendőkre ugyan, de naponkénti díjazás mellett, vagy bizonyos részért vannak lekötelve, például napszámosok, részes munkákat teljesítők, szakmányosok, varrónők stb.

4. §.

Családi viszonyok között a cselédség fogadása rendszert a családfőt, a férfit illeti, de a ház körül és belszolgálatra való cselédeket a ház asszonya is fogadhat fel, nézetkülönség esetére azonban a férj szava ezekre nézve is döntő, ki ily cselédet, ha már szolgálatba állott, a törvényes felmondási idő megtartása mellett elbocsáthat

5. §.

A férj, illetőleg családfő, cselédfelfogadási és elbocsátási jogát megbizottjára is átruházhatja, ez átruházásnak megtörténte azonban kétség esetében bebizonyítandó.

6. §.

A ki mint cseléd akar alkalmaztatni, annak saját személye felett törvény szerint szabadon kell rendelkezni.

7. §.

Ha atyai hatalom vagy gyámság alatt álló egyén akar beszegődni, arra az atya vagy gyám beleegyezése szükséges.

Ha az atya, vagy gyám a beleegyezést alapos ok nélkül megtagadja, azt a cselédtügyben illetékes első fokú hatóság (115. §.) pótolhatja, fennmaradván az atyának vagy gyámnak felügyelési, esetleg felebbezési joga, mely utóbbi azonban végleges elintézéséig a hatósági fellebbezett határozatnak foganatosítását meg nem akaszthatja.

8. §.

A cselédkönyv (69. §.) előmutatásával történt beszegődés a gazdára nézve azon jogi vélelmet állapítja meg, hogy a beszegődés az atya vagy gyám beleegyezésével történt.

9. §.

Férjnél lévő asszonyok, ha férjeik ellenzik, nem léphetnek szolgálatba. Kivételnek e szabály alól a férjeiktől törvényesen, akár ideiglenesen, akár végkép elválasztott asszonyok.

10. §.

Ha ideiglenes szabadsággal elbocsátott katona, hadi tengerész vagy honvéd, cselédnek szegődik s a katonai hatóság által behivatik, a cselédi szerződés ereje minden kárptolás nélkül megszűnik.

Hasonló eset áll azokra nézve is, kik újoncz állítás alkalmával besoroztatván, katonai szolgálatuk megkezdésére behivatnak.

Ellenben, ha tartalékos vagy honvéd, a törvényszerű évenkénti gyakorlatra behivatik, ez a cselédszerződési viszonyt meg nem szünteti, s az ily cseléd magát, ha az alól a gazda fel nem menti, vagy azzal ez időre máskép ki nem egyezik, helyettesítettnek tartozik. Ki e helyettesítést nem teljesíti, a gazdát távollétének idejére bérének arányában kárpótolni köteles.

Katonai szolgálatba való önkéntes beállítás esetében pedig a cseléd a gazdának kártérítéssel tartozik.

A szolgálati szerződésről.

11. §.

A szolgálati szerződés úgy írásban, mint szóval is köthető.

12. §.

A szerződés feltételeinek megállapítása a felek szabad egyezkedéseitől függ.

13. §.

Érvénytelen azonban az ily szerződés, mely meghatározott számú évek, hónapok, hetek vagy napok számában ki nem fejezhető, tehát bizonytalan időre kötött, vagy a mely legalább annyiba korlátolva nem lenne, hogy mindkét fél a jelen törvény értelmében megengedett felmondás után a szerződéstől visszaléphessen.

14. §.

A jó erkölcsökbe vagy törvénybe ütköző cselekvényekre, daczára az ellenkező szerződésnek, senki sem kötelezhető,

15. §.

Ha a szerződés alkalmával fogláló is adatott és elfogadtatott, az csak annak bizonyítékául szolgál, hogy a szolgálati szerződés tényleg megkötött.

A fogláló bármely csekély összegből állhat, s az — ha csak szegődéskor az ellenkező ki nem kötött, — a kialakított bérbe betudandó.

16. §.

A foglálónak egyoldalú visszaadása a szerződés érvényét nem szünteti meg; kivételnek azon esetek, a melyekben a cseléd a jelen törvény (10. és 22. §.) értelmében nem köteles szolgálatba lépni.

17. §.

Ugyanazon időre több helyre szegődni, vagy több gaz-

dától venni fel foglalót, 5 frttól 20 frtig terjedhető birság vagy két forintot egy-egy napra számítva, megfelelő elzárás büntetés terhe alatt tilos.

18. §.

Azon cseléd, ki több gazdához szegődött, vagy több gazdától vett fel foglalót, azon gazdához köteles szolgálatba lépni, a kinél a 11. §. értelmében legelőször szegődött — ha ez őt elfogadni akarja. A többieknek — mennyiben a megelőző szerződésről tudomásuk nem volt, az általok netán adatt foglaló visszatérítésén kívül a cselédszerzési díjnak és költségek, ugyszintén egyébként netán szenvedett károk a cseléd által megtérítendő.

19. §.

A gazda, ki egy előbb törvényesen elszegődött cselédet tudva felfogad, a foglalót veszti és ezen kívül 10—40 frtig terjedő birsággal fenytendő.

20. §.

Megkötötven a jelen törvény értelmében a szerződés, a gazda köteles a fogadott cselédet elfogadni, az pedig tartozik szegődési helyére belépni, s ez utóbbi ennek ellenében nem érvényesítheti azt, hogy előbbi gazdájával újból kiégyezett.

21. §.

A szerződés megkötése után nem köteles a gazda a cselédet elfogadni:

a) ha a gazda a cseléd hűsége vagy erkölcsi magaviselete iránt utólag alapos kifogásokat érvényesít, vagy ha a cselédre nézve azon esetek valamelyike áll be, melyek miatt az 52. §. értelmében a gazda jogosítva van cselédet rögtön vagy felmondás nélkül elbocsátani;

b) ha a cseléd előbb észre nem vett undorító vagy ragályos nyavalyában szenved;

c) ha a cseléd már előbb szolgálatba beállani vonakodott.

d) ha a gazdát időközben véletlen elemi csapás, árvíz vagy tüzvész érné, mely miatt cselédei számát apasztani kénytelen volna.

Ezen esetekben azonban a gazda a cselédet legfeljebb három nap alatt tartozik értesíteni, s a foglaló visszatérítésére — kivéven a d) esetet, melyben azt elveszti — igényt tarthat.

22. §.

A szerződés megkötése után nem köteles a cseléd szolgálatba lépni:

a) ha időközben oly betegségbe vagy állapotba esik, mely őt a szolgálatra képtelenné teszi;

b) ha a női cseléd férjhez megy, és a férj beleegyezését általában megtagadja, hogy neje szolgálati viszonyba lépjen;

c) ha a cselédre időközben oly örökség száll, mely annak jelenlétét szükségessé teszi; ez esetben azonban alkalmas helyettesről tartozik gondoskodni;

d) ha a cselédnélkül hogy ez a beszegődés alkalmával kikötöttet volna, az kívántatnék, hogy gazdáját kövesse akkor is, midőn az lakását állandóan más községbe teszi át;

e) ha családi viszonyai úgy változnának, hogy honléte elkerülhetlenül szükségessé vált.

Mindezen körülmények szükség esetén bizonyítandók, s a cseléd köteles a felvett foglalót visszaadni, kivéven a c) esetet, ha alkalmas helyettest állított.

23. §.

Azon gazda, ki a szegődött cseléd befogadását e 21. §. esetein kívül megtagadná, az adott foglalót veszti, és a cselédet ép úgy kártalanítani tartozik, mint a szolgálatból alapos ok nélkül való elbocsátás esetében. (56. §.)

24. §.

A cseléd pedig, ki a 22. §. esetein kívül azon szolgálatba, melyre szegődött, beállani vonakodik, a gazda kívánatára, arra hatóságilag kényszerítendő.

25. §.

Ha a kényszer rendszabályok czélhoz nem vezetnének, akár találjon a gazda más cselédet, akár nem, köteles a cseléd a gazdának az okozott kárt megtéríteni, s a foglalót visszaadni, azonfelül pedig 2—20 frtig terjedhető birsággal, fizetése képtelenség esetében megfelelő (107. §.) elzárással fenytendő.

A gazda kötelességeiről.

26. §.

Ha a bér, ellátás, rubázat stb. iránt a szerződés alkalmával határozott kikötések nem történtek volna, a cselédet

oly bér és ellátás illeti, mint a milyen a vele hasonló foglalkozású cselédnek a szolgálat helyén, illetőleg annak legközelebb vidéken legtöbb esetben adatni szokott. Ajándékokra a cseléd igényt nem tarthat, ezek merőben a gazda jóakaratótól függenek.

27. §.

Bérruhás cselédeknel arra nézve, hogy a bér egy részét képező ruházatnak mily idejű szolgálat után mennyi része illeti a cselédet, az egyezség dönt, — ennek nem létében a ruhailletmény meghatározására a megelőző szakasz határozatai alkalmazandók.

28. §.

Köteles a gazda a cselédnek kialakított, vagy a 26. §. értelmében megállapított bérét és egyéb illetményeit a meghatározott, illetőleg szokásos időközbe pontosan kiadni, a kikötött étkezést pedig egészséges minőségben és elegendő mennyiségben kiszolgáltatni.

29. §.

Köteles a gazda módot nyújtani és felügyelni arra, hogy a szolgálatába lépett tanköteles gyermekek és ifjak a népiskolai oktatás tárgyában keletkezett 1868. évi XXXVIII. t.-cikknek teljesen megfelelőleg rendszeren járjanak iskolába.

Valamint köteles a gazda akként intézkedni, hogy cselédje, — a nélkül, hogy kötelességét mulasztaná — időről-időre a saját hitfelekezeti isteni tiszteletben részt vehessen.

30. §.

Köteles a gazda ügyelni arra, hogy cselédje, — mint háznépének tagja, — józan, takarekos és erkölcsös életet folytasson, továbbá, hogy cselédje testi erejét meghaladó, vagy egészségét veszélyeztető munkával ne terheltessék.

31. §.

Tanköteles gyermekeknel a fentebbieken kívül különösen köteles a gazda felügyelni, hogy azok olyan időben és olyan munkanemekre ne alkalmaztassanak, melyek a gyermek-cseléd testi fejlődését és növést akadályozná vagy veszélyeztetnék.

32. §.

Ha a cseléd a szolgálati idő alatt saját és gazdája hibáján kívül megbetegszik, ápoltatásáról és gyógyításáról

akár a házban, akár a házon kívül, a gazda tartozik gondoskodni, és pedig az 1875. évi III. t.-cz. 1. §-a értelmében legfeljebb egy hónapig terjedő időtartamra, melyre a cselédnek, ha különben teljes ellátásban részesül, bér nem jár. Ezen egy havi időszak elteltével a gazda kötelezettsége megszűnik, s az idézett törvény 2. §-ának intézkedései lépnek életbe.

33. §.

Ha a cseléd a gazda hibájából betegszik meg, a gazdának fenntebbi kötelezettsége a beteg cseléd teljes felgyógyulásáig, esetleg 30 napon túl is tart, s a cselédnek ezen egész időre a bér is kiadandó.

34. §.

Ha végre a cseléd betegségét annak könnyelmű vagy erkölcstelen életmódja, általában saját hibája okozá, a gazda gyógyítási és apolási — s mennyiben a cseléd szolgálatot nem tehet, bérfizetési kötelezettsége megszűnik, s az átszáll az ekként beteggé lett cselédre vagy annak fizetni köteles rokonaira, esetleg pedig az 1875. III. t.-cz. 2-ik §-a alkalmazandó.

A cseléd kötelességeiről.

35. §.

Köteles a cseléd mindazon munkákat, melyekre szegődött, hiven, pontosan s legjobb tehetsége szerint teljesíteni.

A cseléd tartozik, mennyiben erejét vagy képességét túl nem haladja, rövid időre, szakmányának természetével nem ellenkező, attól messze nem eső oly szolgálatot is teljesíteni, melyre nem szegődött, az esetben, ha arra hivatott cselédtársa megbetegszik, vagy távol van, vagy annak teljesítésében más okok által hátráltatnék.

36. §.

Azon cseléd ellen, ki szerződés szerű vagy az előző szakasz második kikezdésében körülírt kötelezettségeinek teljesítését bármi ürügy alatt megtagadja, a gazda kívánata a hatóság kényszerrendszabályokat alkalmazhat, — ily cseléd a gazdának az okozott károkat megtéríteni tartozik.

37. §.

A cselédnek nincs joga a neki kiadott munkát a gazda tudta nélkül más által végeztetni, s ha abban magát a gaz-

da tudtával helyettesíteni, a helyettesítő által netalán okozott károkért a gazdának első sorban kártérítéssel tartozik. Ha azonban a gazda rendeli el a helyettesítést, az esetben a cseléd kártérítéssel nem tartozik.

38. §.

A cseléd mindazon károkért, melyeket gazdájának rossz akarat, hanyagság- vagy vigyázatlanságból okozott, kártérítéssel tartozik.

39. §.

Köteles a cseléd társainak hűtlenségét gazdájának azonnal feljelenteni, mit elmulasztván, felelőssé lesz mindazon károkért, melyek feljelentése esetén kikerülhetők lettek volna, s melyek a közvetlen kártevőn meg nem vehetők.

40. §.

A cseléd által megtérítendő mindennemű károkért, a gazda magának a cseléd bérének megfelelő részét visszatarthatja.

41. §.

Ha a cseléd bármily okból törvényszerű kártérítéssel tartozik, az, mennyiben bérhátrálékából ki nem telik, egyéb vagyonából pótolandó.

42. §.

A cseléd köteles magát mindenben azon házrendhez tartani, mely a gazda által megállapított. A gazda tudta és jóváhagyása nélkül akár saját ügyében, akár multság végett kimenni, ugyszintén a gazda által e czélokra engedett időn túl kimaradni tilos.

43. §.

A cselédnek nincs megengedve gazdája tilalma ellenére látogatásokat általában elfogadni, különösen pedig gazdája egyenes engedelme nélkül valakit éjszakára befogadni.

44. §.

A cseléd tartozik ládáját, ruháját és minden ingóságát — ha a gazda úgy kívánja — gazdája házában tartani.

Ha a gazdának alapos gyanuja támad, a cseléd holmiját, annak jelenlétében megvizsgálhatja, de ha a cseléd ebbe maga bele nem egyezik, a vizsgálat csak az erre felkért községi előljáró vagy hatósági vagy rendőri közeg jelenlétében eszközölhető.

Ha a gazda veszélyt látna a késedelemben, a gazda a cseléd ládáját és holmiját zár alá is veheti, — ez esetben azonban a vizsgálat fogatosítására a községi előljárót, vagy valamely hatósági vagy rendőri személyt azonnal felzöllíteni tartozik.

45. §.

A cseléd a gazda parancsait tisztelettel és megadással fogadni tartozik; kifejezések és cselekvények, melyek a család és háznép keretén kívül más személyek között sérőknek tekintethetnek — a gazda irányában nem támasztják a vélelmet, hogy a cselédet becstületében érinteni szándékolt volna.

46. §.

A gazda jogosítva van cselédjét megdorgálni, s szolgálati kihágásaiért esetleg fizetés-levonással is fenytíteni.

47. §.

Ha a fenytítés igazságtalnul alkalmaztatott, a cseléd a hatóságnál orvoslást kereshet.

A szerződés megszűnéséről.

48. §.

A szolgálati szerződés a szolgálati idő tartama alatt egyoldalulag fel nem bontható. A mely fél a szolgálati szerződést a szolgálati idő letelte után folytatni nem akarja, annak — az esetben, ha ez iránt a szerződési egyezkedés alkalmával más ki nem köttetett volna, a jelen törvény 61. és 67. §-aiban meghatározott időben a szolgálatot felmondania kell.

49. §.

A szerződési idő letelte előtt is megszűnik a szerződés hatálya:

1. A gazda, vagy azon családtagnak, kinek kizárólagos szolgálatára a cseléd fogadtatott, vagy végre a cseléd halála által; (62. és 68. §-ok),
2. valamely részről közbejött jogos felmondás folytán;
3. A jelen törvény 52. §-ban foglalt esetekben felmondás nélkül.

50. §.

A gazda, vagy a megelőző §-ban jelzett családtag halála következtében a cselédnek fizetendő járandóságokról a

62. és 68. §§ ok intézkednek. Ugyanezen szakaszok határozzák meg azon feltételeket is, melyek mellett az előbbi §-ok eseteiben a cseléd szolgálatát elhagyhatja.

A cseléd halála esetében a gazda a cseléd megbetegedéseig esedékes bért az elhalt cseléd bíróságilag megállapított örökösének kifizetni tartozik.

51. §.

Jogos a felmondás a 61—67. §§-okban megállapított felmondási idő előtt is:

I. A gazda részéről:

- a) ha a cseléd azon munkára, melyre felfogadtatott, elegendő erővel vagy képességgel nem bír;
- b) ha a cseléd kötelessége teljesítése körül a gazdának intései után sem fejt ki szorgalmat;
- c) ha a cseléd munkanapon a gazda engedelmére nem jár ki, vagy tilalma ellenére ismételve távozik a háztól vagy munkájától;
- d) ha ügyetlenség, könnyelműség vagy rossz akaratból a reabizottakban vagy azok által gazdájának vagy másnak kárt okoz;
- e) ha perlekedő, vagy veszekedő magaviselete által a házi rendet és csendet vagy a háznépe között a békés megférést zavarja;
- e) ha a nőcseléd terhes állapotba jut.

II. A cseléd részéről:

- a) ha a gazda a kialakított bért annak idején a cseléd felszólítására sem fizetné pontosan;
- b) ha a cseléd házasság által önállóságra tehetne szert, melyre a szolgálati idő betöltése esetében nem lehetne kilátása; ezen felmondás azonban a cselédre nézve érvényesül, ha a felmondási idő lejártáig, az öt felmondásra jogszólított feltevés alaptalansága kiderül;
- c) ha a cseléd kimutatja, hogy jelenléte szüleinél a család fenntartására nélkülözhetlenné vált;
- d) ha személye felett nem rendelkezhető kiskoru, atyjának vagy gyámja beleegyezése nélkül szegődött be, s ezen beleegyezést a hatóság nem pótolta (8. §.) s az atya vagy gyám a szolgálatból való kilépést követeli, ugyszintén, ha a férjhezvétel ellenzése daczára állott be, s ezt követeli;

e) ha a gazda lakását más községbe állandóan teszi és a cselédétől kívánja, hogy kövesse.

Az utóbbi három esetben a cseléd a felmondási idő letelte előtt is távozhatik, ha maga helyett más kalmás cselédet állít s azzal a bér- és élelem tekintetében a gazda nagyobb terhelhetetés nélkül kiegyezik.

52. §.

Felmondás nélkül jogosítva van:

I. A gazda rögtön elbocsátani a cselédet:

- a) ha ez a gazdát, családját, vagy annak egyes tagjait anyagi, tettelesen bántalmazza, becsületében sérti, rágalommal vagy roszakaratu felbujtásai által a családban megfélemlít, vagy egyenetlenséget előidézni törekszik;
- b) ha a gazda helyettesét vagy tisztjét, kinek felügyelése alatt a cseléd áll, szolgálati eljárásában tettelesen megfélemlít, vagy szitkokkal illeti;
- c) ha a cseléd a gazda gyermekét, vagy családja egyéb tagjait rosszul bánthatja, vagy azokkal tiltott vagy gyanús viszonyban él;
- d) ha büntettségben vagy nyereségvágyból eredő vétségben teszi magát bűnössé, avagy gazdája iránt tartozó kötelességét szegte meg; nemkülönben, ha cselédársait erre csábítja, vagy erről biztos tudomással bírván, rögtön fel nem menti;
- e) ha gazdája nevére annak tudta nélkül pénzt vagy árut kölcsönöz;
- f) ha gazdájának bárminemű tulajdonába készakarva kárt okoz;
- g) ha a cseléd ivásnak, vagy játéknak adja magát, vagy erkölestelen életet él;
- h) ha a cseléd a hatóság által három napnál hosszabb időre bezáratott;
- i) ha a cseléd az 51. §. pontjaiban említett kihágásokat többször ismételi;
- k) ha a cseléd hamis szolgálati bizonyítványok által gazdáját tévuttra vezette;
- l) ha a cseléd tüzzel, égő gyertyával vagy lámpával elöleget intés daczára is vigyázatlanul bánik, vagy vigyázatlansága által tényleg tűz támadt;
- m) ha a gondozására bizott lábas jószágot, figyelmeztetés daczára, rosszul ápolja, vagy épen kinozza; vegre

n) ha a cseléd kicsapongásai által ragadós, vagy u dort gerjesztő nyavalyába esett; ellenben

II. A cseléd jogositva van szolgálatát rögtön elhagyni:

a) ha a gazdának, családja valamely tagjának, vagy megbizottjának bánásmódja által élete, egészsége, vagy testi biztonsága veszélyeztetik, illetőleg, ha a gazda ez utóbbia ilyenmű bánásmódja ellen a cselédet megvédeni nem tud, vagy nem akarja;

b) ha a gazda oly lépésekre akarja cselédjét csábítani, melyeket a jó erkölcsök vagy törvények tiltanak;

c) ha a család tagjai vagy vendégei részéről jövő hasonló kísértések, vagy csábítások ellen a gazda cselédjét sikeresen oltalmazni nem tudja, vagy nem akarja;

d) ha a gazda cselédjét, akár az étkeknek rosszasága, akár kevés volta által hatósági figyelmeztetés után is éhezésnek teszi ki;

e) ha a gazda lakását 16 kilométernél tovább fekvő községbe teszi át, s a cselédet a szolgálati idő lejártakor teendő visszatázasának költségeiről nem biztosítja; végre

f) ha a cseléd súlyos betegség által a szolgálat folytatására képtelenné válik.

A szerződés megszűnte után való teendőkről.

53. §.

Midőn a gazda cselédjét szolgálat közben az 51-ik § értelmében felmondás mellett, vagy az 52. § értelmében felmondás nélkül elbocsájthatja, ugyszintén azon esetben is midőn a cseléd a szolgálatot részéről való törvényszerű felmondás mellett elbagyhatja, a cseléd csak a valóságos szolgálati, illetőleg felmondási időre eső bérét követelheti; midőn pedig a cseléd van törvényszerűt jogositva a szolgálatot felmondás nélkül elhagyni, joga van bérének azon részére, mely a törvényes felmondási időre aránylag esik.

54. §.

A szolgálati viszonynak a kikötött szolgálati idő lejártá előtt bármi okból való megszűnése esetében a cseléd csak azon ruházatra, illetőleg ruházati részre emelhet igényt, mely határozottan a bérnek részenként lett kikötve, nem pedig azokra nézve is, melyeket a gazda jószántából vagy nagyobb dísz kedvéért adott.

55. §.

Arra nézve, hogy a szolgálati viszonynak idő előtti megszüntével a cselédet a bér részét képező ruházattól mi és mennyi illeti, a szolgálati szerződésben megállapított egyezség dönt.

Ennek nem léteben a jelen törvény 26. és 27. §§-ai alkalmazandók.

56. §.

Ha a gazda az 51. és 52. §§-okban foglalt törvényes ok nélkül bocsátaná el cselédét a szolgálati időnek lefolyása előtt, sem a gazda a cseléd visszafogadására, sem a cseléd a visszatérésre nem kötelezhető, azonban a gazda ilyen esetben tartozik az ily cselédnek hátralevő idejére a kikötött bért, tartást s ruhát kiszolgáltatni.

57. §.

Azon cseléd, ki szolgálatát a szerződési idő eltelte előtt az 51. és 52. §§-ban kijelölt okok nélkül elhagyja, a gazda kívánatára szolgálatába való visszatérésre hatóságilag kényszerítendő; azonban a gazda nem kényszeríthető arra, hogy ily cselédet visszafogadjon, vagy hogy bér és élelem fejében többet adjon, mint a cselédnek tényleges szolgálatáig járt.

A jogtalanul távozó cseléd a gazdának okozott kár megtérítésére kötelezendő s ezen kívül 4—24 frtig terjedő bírsággal, vagy megfelelő elzárással fenytendő.

Ezen büntetés, ha a gazda a cselédet vissza nem fogadná, rögtön, különben pedig csak a szolgálati idő letelte után hajtandó végre s ezen körülmény az elbocsátó levélben megjelölendő.

58. §.

Bármely okból szűnjék meg a szolgálati viszony, a cseléd a szolgálat elhagyása előtt a reá bízott tárgyakról pontosan beszámolni tartozik, esedékes bérletilletményeire csak azután levén törvényes joga.

II. FEJEZET.

Különleges intézkedések.

Külső cselédek.

59. §.

Mezei vagy külső cselédek azok, kik kizárólag, vagy legalább főleg mezei gazdasági külső munkára fogadtatnak fel

60. §.

Ezek, ha a szolgálati szerződésben más világosan ki nem köttetett volna, egy egész évre szegődöttékül tekintendők, mely a szolgálatba lépésnek napjától számítandó.

61. §.

Külső cselédnél a felmondásnak a szolgálati idő lefolytat megelőző 2 hó előtt kell megtörténnie, ha ezen határidő elmulasztatott, azon jogi vélelemnek van helye, hogy a szerződés még egy további évre meghosszabbított.

62. §.

A gazda halála esetében annak örökösei nem kötelesek a külső cselédet az egy év után számítandó kilépési napnál tovább megtartani még az esetben sem, ha a szolgálati szerződés 1 évnél hosszabb időre szólna.

Ha azonban a gazda elhalálozása a felmondási idő folyta után következett volna be, akkor a külső cselédnek a szolgálati év utolsó napjától számítva még három havi bér fizetendő, ellátás vagy annak váltsága nélkül.

A cseléd is ez esetben ugyanezen időben hagyhatja el a szolgálatot, de ha a felmondás tőle jött, a második bekezdésben foglalt fizetésre igényt nem tarthat.

63. §.

A külső cselédet akarata ellenére más gazdaságba át-helyezni nem lehet.

Házi vagy belső cselédek.

64. §.

Házi vagy belső cselédek azok, kik kizárólag, vagy legalább főleg a házban és a körül, vagy a család egyes tagjainak szolgálatában teljesítendő munkálatokra fogadtatnak fel.

65. §.

Ezek, ha a szolgálati szerződésben más világosan ki nem köttetett volna, 3 hóra szegődöttékül tekintendők, mely a szolgálatba lépés napjától számítandó.

66. §.

A belügyminiszter felhatalmaztatik ezen törvényes szolgálati időt oly nagyobb városokban, melyekben a belső cselédváltás gyakori és könnyebb, a városi törvényhatóság indokolt előterjesztésére egy hóra leszállítani.

67. §.

A felmondási idő belső cselédeknel hat hétben állapittatik meg a szolgálati idő lefolyta előtt. A megelőző §-ban említett városokban azonban a törvényes felmondási idő 15 napon állapittatik meg, mely minden hó 16-án eszközendő.

Ha a felmondás elmulasztatott, azon jogi vélelemnek van helye, hogy a szolgálati szerződés további három, illetőleg egy hóra meghosszabbított.

68. §.

A gazda, vagy azon családtagnak elhalálozása esetében, kinek különös szolgálatára a cseléd fogadva volt, az örökösök nem kötelesek a belső cselédet a három, illetőleg egy hónap után számítandó kilépési napnál tovább megtartani, még az esetben sem, ha a szolgálati szerződés hosszabb időre szólana.

Ha azonban a gazda, vagy említett családtag elhalálozása a felmondási idő lefolyta után következett volna be, akkor a 3 hónapos belső cselédnek a szolgálati idő utolsó napjától számítva még hat heti, hónapos cselédnek pedig 15 napi bér fizetendő, ellátás vagy annak váltsága nélkül.

A cseléd ilyen esetekben ugyanezen határidőkben távozhatik szolgálatából, de ha a felmondás tőle származott, az ezen szakasz második bekezdésében fenntartott fizetésre igénye nincs.

III. FEJEZET.

A szolgálati (cseléd-) könyvekről.

69. §.

Minden cselédnek egy szolgálati (cseléd-) könyvvel kell ellátva lennie, melynek alakját rovatait s kiállítási módzatait a belügyminiszter rendeleti uton állapítja meg.

70. §.

Ezen szolgálati könyveket, törvényes akadály nem léteben az egyszerű kiállítási költség és bélyegilleték megterítése mellett, a jelen törvény végrehajtására rendelt azon első fokú hatóság (115. §.) adja ki, melynek területén a cseléd illetőségi községe fekszik.

71. §.

Ha valaki más hatóság területén kíván cselédnek szegődni, ha törvényes akadály fenn nem forog, ezen első fokú

hatóság állíthat ki szolgálati könyvet, miről azonban a cseléd illetőségi első foku hatóságát azonnal értesíteni tartozik, ha pedig törvényes akadály vagy aggály adná magát elő, akkor a cseléd ez utóbbi hatósághoz utasítandó kérelmével. Ugyanezen szabályok alkalmazandók akkor is, ha a cseléd oly országból való, hol a szolgálati könyvek nem szokásosak.

72. §.

A kiállított szolgálati könyvekről minden első foku hatóság folyó számmal ellátandó, pontos jegyzéket tartozik vezetni.

Ezen folyószám a könyvre is ráirandó.

73. §.

Ily szolgálati könyv nélkül cselédet szolgálatba befogadni (79. §.) 25 frtig terjedhető bírság alatt tilos.

74. §.

A szolgálatba lépés alkalmával a gazda a könyvet a cselédétől elveszi és megőrzi, kilépéskor pedig a cselédnek visszaadja.

75. §.

A gazda köteles ez alkalommal a könyv egyes rovatai lelkiismeretesen, az igazságnak teljesen megfelelőleg kitölteni; a cselédnek pedig az esetben, ha magát a gazda által beirt minősítés által alaposan sértve érzi, jogában áll hatósági vizsgálatot kérni, mely meg nem tagadható s melynek eredménye szerint a minősítés hatóságilag kiigazítandó s e körülmény a könyvbe bejegyzendő.

76. §.

A gazda, ki tudva valótlan minősítést ad, az abból eredő kárért felelős s ezen felül 50 frtig terjedhető bírsággal fenytendő, a mennyiben az eset körülményei bünvádi eljárást nem igényelnének.

77. §.

A szolgálati könyvek, nyilvános okiratok, melyeknek bárminemű meghamisítása, vagy nem az illő személyek által való használata, bünyfenytő eljárást von maga után.

78. §.

Ha egy szolgálati könyv elvesz, ez azon esetben, midőn a cseléd ugyanazon hatóság területén tartózkodik, mely

a könyvet kiállítá, ezen hatóságnál azonnal bejelentendő. A hatóság az elvesztés körülményeit megvizsgálja, szükség esetében körözteti, s ha az elvesztés iránt kétség nem marad fenn, új könyvet állít ki, — melyre följegyzi, hogy: „másolat.”

Midőn pedig a cseléd lakhelye nem azon hatóság területén van, mely a könyvet kiállítá, köteles a cseléd szolgálati könyvének elvesztését azon községi (városi) előljárásnál azonnal bejelenteni, melynek hatósági területén akkor tartózkodik. Az előljárásság az esetet megvizsgálja, a körülményekhez bépest körözteti, s ha az elvesztés tekintetében többé kétség nem forog fenn, az új (másolat) szolgálati könyvnek kiállítása végett azon hatóságot keresi meg, mely az elvesztett kiállította.

Új (másolat) szolgálati könyv állítandó ki akkor is, midőn a cselédkönyv elszakadás, vagy egyéb ehhez hasonló körülmények miatt használhatlanná vált, ez esetben azonban a használhatlanná vált könyv a hatóság, illetőleg a közvetítő előljárásság által visszatartandó s a másolat kiállítására, megkeresett hatóságnak elküldendő.

Ha végre egy szolgálati könyv egészen megtelt, az illetékes hatóság ugyanazon szám alatt újat állít ki, s ezen megjegyzi, hogy az előbbi szolgálati könyvnek folytatása.

Az elbocsátási bizonyítványokról.

79. §.

Oly végből, hogy a törvényes alapon a szolgálatból kilépni és újra elszegődni akaró cseléd ezt törvényes alakban és akadálytalanul tehesse; köteles a gazda a cselédnek 15 kros bélyeggel ellátott elbocsátási bizonyítványt adni, melyre a bélyeget a szolgálati viszonyt felmondó fél tartozik venni és melybe a cseléd a szerint, a mint az a szolgálati könyvben történni fog minősítendő és megjegyzendő, hogy a cseléd rendes szolgálati könyvvel bir. Ha a gazda e bizonyítványt felmondás után 48 óra alatt kiadni vonakodik s arra törvényes oka nincs, azt a hatóság teljesíti, s ily gazda annyiszor a mennyiszor 10 frtig terjedhető bírsággal sujtathatik.

80. §.

Ezen elbocsátási bizonyítványt a cseléd a szerződéskor az új gazdának átadni, ez pedig azt átvenni és megőrizni köteles.

A mely gazda ezt elmulasztja, 25 frtig terjedhető bírsággal fenytendő s azon felül az esetben, ha a cseléd később egy másik gazdához szegődik, ki e bizonyítványt magánál tartja, az előbbi az utóbbtól kártérítést nem követelhet.

81. §.

Azon cseléd, ki hamis bizonyítvánnyal szegődik el, a gazdának ez által okozott kárt megtéríteni tartozik, s ezen felül fenytő eljárás alá vonatik.

VI. FEJEZET.

A jelen törvény áthágásainak büntetéséről.

107. §.

A jelen törvény határozmányainak áthágása, mennyiben egyes szakaszokban más nem foglaltatik, cselédnél, mezei munkásnál és napszámosnál tíz, gazdánál és munkaadónál huszonöt forintig terjedő pénzbírsággal, nem fizetés esetében megfelelő egyszerű elzárással és pedig a cselédnél minden két forint után egy napot, más személyeknél minden öt forint után egy napot számítva, fenytendő.

108. §.

Különösen pedig azon cseléd, ki a gazda tudta és jóváhagyása nélkül az engedett időn túl gyakrabban kimarad, 2 frttól 16 frtig; ki a gazda tilalma ellenére látogatásokat elfogad, 2 frttól 10 frtig, ki a gazda engedelmével valakit éjszakára befogad, 4 frttól 24 frtig terjedő bírsággal, vagy megfelelő (107. §.) elzárással fenytendő.

VII. FEJEZET.

Az illetékes hatóságról.

115. §.

Minden a jelen törvényben tárgyalt kérdések iránt, a gazda és cseléd, valamint mezei munkások, vagy napszámosok között támadható viták elintézésére, ugyszintén a törvényrendeleteinek áthágása esetében, a törvényszerű megforlásra első foku hatóság:

- a) megyékben, kerületekben, vidékeken és székekben a szolgabíró, kerületi kapitány vagy hadnagy dulló;
- b) rendezett tanácsu városokban a rendőrkapitány, — vagy a hol ez nincs, a tanácsnak e részben megbízott tagja;
- c) a törvényhatósági joggal felruházott és szabad királyi városokban a rendőrkapitány;
- d) Budapest fővárosban a kerületi alkapitányok.

116. §.

Második foku hatóság a megelőző szakasznak:

- a) b) eseteiben az alispán, alkirálybíró, alkapitány;
- c) alatti esetekben a tanács;
- d) Budapesten a főkapitány meghallgatásával a közigazgatási bizottság.

Harmadik foku hatóság a jelen §. a)–c) eseteiben a közigazgatási bizottság, Budapesten pedig a belügyminister.

117. §.

Két lényegileg összhangzó határozat után további felbbezésnek helye nincs.

119. §.

Kivételt képeznek a gazda és cseléd, vagy mezei munkás, napszámos között a szolgálati szerződési viszonyból a jelen törvény alapján támadt kártérítési kérdések, melyek azon bíróság elébe tartoznak, mely a fennálló törvények szerint kártérítési összegek mérvei szerint illetékes.

A gazda neve és polgári állása	A szolgálatba lépés napja	A szolgálat minősége	A szolgálatból kilépés napja
Gaal János főszolgabíró	1887. április 24	"mexó"- és "erőltetés"	1896. április 24

Évi vagy havi kikötött bér és egyéb ígéretetek	Szolgálati bizonyítványa			
	hűségéről	üggyességéről	szorgalmáról	erkölcsiségéről
	jo	jo	jo	jo